

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 23 januari 2008
Utskriftsvänlig pdf-fil

De senaste årtiondena, i accelererande tempo, har ett aktivitetsalternativ till tradisjonell idrott växt fram – den kallas fitness-rörelsen, och är ett internasjonellt storstads- og medelklassfenomen som numera håller på att sprænga den klassmæssiga insnævningen. Bakom fitnessutbudet står en omfattande og vëlorganiserad kommersielt driven tjensteindustri. Fitness som fenomen har på senere tid væckt forskarnas interesse, og forumet kommer under våren att recensera tre studier om fitness. Den första, som presenteras i två separata volymer, recenseras här av Anne-Lene Bakken Ulseth. Det är danska Idrættens Analyseinstitut (IDAN) som står bakom Kasper Lund Kirkegaards omfattande undersökning av den danske fitnessindustri, "Sved for millioner", publicerad i två rapporter, *Overblik over den danske fitness-sektor: En undersøgelse of danske fitnesscentre*, som redovisar en enkätundersökning av danske fitnesscentre, og *Fra muskelmasse til massebevægelse: Indblik i den kommercielle fitness-sektors historie*, som enligt vår recesent är en synnerligen grundlig og givande historik og kultursociologisk analys av dansk fitnesskultur.

Fitness för miljoner

Anne-Lene Bakken Ulseth

Kultur- og idrettsetaten, Oslo kommune

Kasper Lund Kirkegaard

Overblik over den danske fitness-sektor: En undersøgelse of danske fitnesscentre

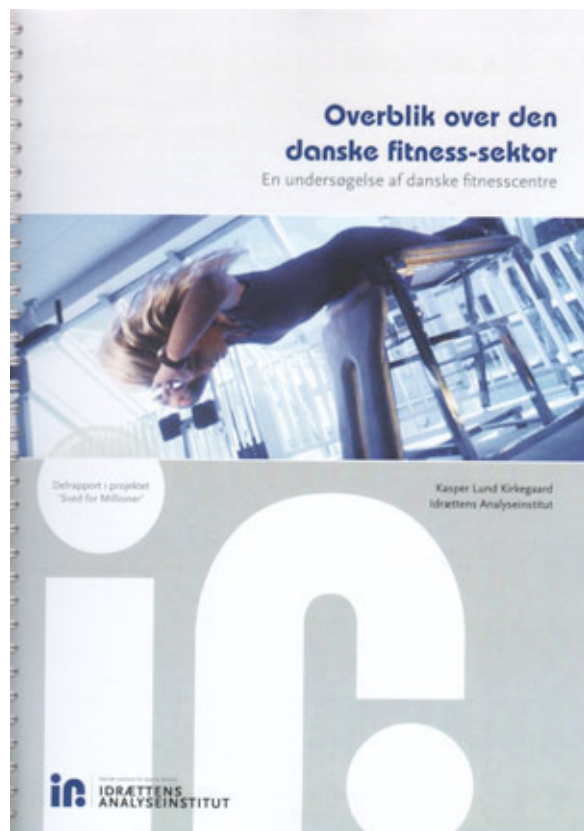
106 sider, spiralbunden.

København: Idrættens Analyseinstitut
2007

Kasper Lund Kirkegaard ved det danske forskningsinstituttet Idrættens Analyseinstitut (IDAN) ga i 2007 ut to tekster fra et prosjekt kalt "Sved for millioner". Den ene heter "Overblik over den danske fitness-sektor. En undersøgelse af danske fitnesscentre", og er en rapport basert på en spørreskjemaundersøkelse gjennomført hos Danmarks kommersielle og ikke-kommersielle treningssentre. Datamaterialet består av svarene fra sentrale beslutningstakere ved 203 av landets fitness-sentre. Innledningsvis gis det en god oversikt over kommersielle treningssentres utbredelse og oppslutning i Danmark gjennom et eget kartbilag. Her kommer det tydelig frem at fitnessstrening i Danmark først og fremst er et fenomen som er utbredt i de største byene.

Rapporten gir videre en oversikt over nøkkeltall

knyttet til danske fitness-senters økonomi, eierforhold, kundegrnlag og organisering. Alt i alt fremstår rapporten som velskrevet og full av interessant informasjon om en bransje som tradisjonelt har gitt utenforstående lite innblikk i interne forhold. Rapporten tydeliggjør også det unike ved den danske fitness sektoren, og forsøker kort å forklare hvorfor situasjonen på dette feltet ser annerledes ut i Danmark enn i de fleste – om ikke alle – andre land. Jeg kommer tilbake til dette i omtalen av den andre boken forfatteren har skrevet. Videre danner datagrnnlaget et

godt utgangspunkt for mer teoretiske analyser, og en artikkel basert på disse dataene er allerede på gang. Prosjektet "Sved for millioner" har rettet seg mot fitness-sentrene ansvarlige og ikke brukerne. Informasjon om kundene - altså de som trener på sentrene - hadde også vært interessant, men er ikke en del av dette prosjektet. Kanskje en idé for senere prosjekter?

Kasper Lund Kirkegaard

Fra muskelmasse til massebevegelse: Indblik i den kommerzielle fitness-sektors historie

172 sider, hft., ill.

København: Idrættens Analyseinstitut
2007

ISBN 978-87-92120-00-7

Den andre teksten er en bok som har fått tittelen "Fra muskelmasse til massebevegelse – indblik i den kommerzielle fitness-sektors historie". Her presenteres bakgrunnen for og fremveksten av en bransje som i dag utgjør en sentral del av mange menneskers treningshverdag. Før jeg går nærmere inn på bokens tre deler, vil jeg gjerne fremheve "bonusmaterialet" som følger med. I starten av boken presenteres en tidslinje fra 1735 frem til i dag. Denne fungerer som en oppsummering av all informasjonen som gis gjennom boken, og gir leseren et raskt innblikk i den utviklingen fitness-sektoren har vært gjennom. Mot slutten av boken er litteraturlisten utvidet med et stort antall linker til artikler og annen informasjon om temaet fitness på internett. Linkene gir utgangspunkt for spennende lesing om alt fra seriøse analyser av feltet og fersk statistikk, til kuriositeter som fitnessdating og personkonflikter i det amerikanske vektløftermiljøet. I tillegg finnes en kort fortelling om fitnessbegrepenes introduksjon i Danmark ved Dansk Sprognævn, en mengde sluttnoter, samt et alfabetisk personregister helt til slutt. Alt dette er informasjon som bidrar til å gi leseren inntrykk av at forfatteren har gjort et meget grundig arbeid.

I bokens første kapittel trekkes trådene tilbake til fitnessindustriens historiske røtter i oldtidens Grekland. På denne måten ønsker forfatteren å illustrere de historiske forutsetningene, sammenhengene og hendelsene som har hatt innvirkning på hvordan dagens kommersielle treningssentre og kroppsfokus fremstår. Vi får et innblikk i hvordan kroppsidealene har endret seg opp gjennom tiden, og hvordan den ideelle kroppen er et sosialt fenomen som må sees i sammenheng med den kulturelle konteksten den er en del av. Blant annet ble kroppens funksjonelle og praktiske betydningen tillagt stor vekt hos Grekerne, noe som ikke lenger er særlig sentralt i dagens samfunn. Ikke overraskende var det det mannlige kroppsidealet som var i fokus, i antikken fremhevet av Greske statuer av muskuløse manneskikkelser. Bokens beskrivelser av bodybuildermiljøet på 1980- og 90-tallet viser at muskeltrening fortsatt var noe de fleste knyttet til menn. Forfatteren gjør for øvrig en interessant refleksjon omkring fotografiets utbredelse; denne oppfinnelsen økte oppmerksomheten omkring det estetiske og seksuelt tiltrekkende ved kroppen. Når en leser blir en også slått av at mye av det som omtales som nytt og som noe som tilhører det moderne, i mange tilfeller har vært en del av samfunnet i lange tider. Tekster fra 1900-tallet viser til forherligelsen av det ungdommelige, og en fremstilling av det disiplinerte og kontrollerte menneske som et ideal – mennesker som kan styre sine impulser og leve sunne liv. På denne tiden vokste det også frem et nytteperspektiv rundt treningen. En skulle ikke lenger bare trene av lyst, men også fordi treningen hadde positive konsekvenser som helse og sunnhet. Her kjenner en igjen sentrale trekk ved dagens kommersielle trening, der resultatet av treningen – særlig en bedre helse og en tiltalende kropp – for mange er viktigere enn gleden ved treningen i seg selv.

Kapittel to tar for seg den danske fitness-sektors historie. Idretten vektløfting tillegges en sentral rolle i fremveksten av dagens danske fitnesskonsept. Fra vektløftermiljøet, der hensikten var å løfte tunge vekter, spredte det seg en treningskultur der posering og vektlegging av den estetisk vakre kroppen var den sentrale drivkraften. Dette skilte mellom den sportslig orienterte vekt- og styrkeløftkulturen på den ene siden og den mer estetisk motiverte treningskulturen på den andre, representerte et skille mellom henholdsvis frivillig organisert idrett og kommersielt

drevet mosjon. Forfatteren forklarer mye av denne organisasjonsmessige differensieringen med trekk ved fitness sentrenes entreprenører. De første kommersielt drevne fitness sentrene i Danmark kunne vært drevet som frivillige idrettslag, men den demokratiske idrettslagskulturen med en noe omstendelig form tiltalte ikke menneskene som startet opp de første treningssentrene. De hadde en idé og et produkt de ville fremstille på sin måte uten at noen andre skulle få tukle med den. På midten av 1970-tallet skjedde det videre en endring i fitness sentrenes oppslutning i befolkningen; sentrene gikk fra å først og fremst tiltrekke seg mannlige bodybuildere, til å representere et mosjonstilbud for et bredere lag av befolkningen. En rekke nye treningskonsepter ble introdusert, blant annet gruppetreninger, og de tyngste vektene ble lagt vekk på mange av sentrene. Dette utgjorde starten på en bransje med et enormt inntjeningspotensial; fitness var for mosjonister og ikke bare for en liten gruppe mennesker som drev med en forholdsvis ekstrem form for styrketrening.

I bokens tredje og siste kapittel diskuteres kommersiell fitness i en forbrukerkultur. Fitnesskulturen representerer i dag en sentral referanseramme for mange menneskers identitetsdannelse. Forfatteren reflekterer i dette kapitlet over forholdet mellom det ideelle og det kommersielle, der den tradisjonelle og noe statiske idrettslagskulturen i dag utfordres av den fleksible kommersielle treningssenterformen som gjennom sin profesjonelle organisering har store muligheter til tilpasse tilbudet til forbrukernes ønsker. Litt interessant er det til slutt å se hvordan den frivillige idrettens struktur kan tenkes å ha virket inn på treningssentrenes fremvekst. Kommerielle treningssentre har fått større oppslutning i Norge enn i Danmark, penetrasjonsraten er henholdsvis 11 prosent og 7 prosent (www.ihrsa.com). I Danmark finnes det tre landsdekkende hovedorganisasjoner for idrett: Danmarks Idrætsforbund, Dansk Firma-Idrætsforbund og Danske Gymnastikk- og Idrætsforeninger; mens det i Norge finnes én – Norges Idrettsforbund. Gymnastikk og dans har nok gjennom DGI i større grad blitt inkludert i den danske frivillige idretten enn i den norske, noe som har gjort det vanskeligere for de danske fitness sentrene å få fotfeste i Danmark. I Norge fortelles det om en relativt stemoderlig behandling av fitnessaktiviteter innenfor Norges Idrettsforbund (Steen-Johnsen, 2004), noe som har gitt kommerielle aktører et bedre utgangspunkt.

Gjennom prosjektet "Sved for millioner" ved det danske forskningsinstituttet Idrættens Analyseinstitut (IDAN) har Kasper Lund Kirkegaard bidratt til å bote på den mangelfulle innsikten i fitness-sektoren. Jeg håper at tilsvarende prosjekter startes opp også i Norge og de andre nordiske landene, det er fortsatt er mye å lære om dette sosiale fenomenet som i dag berører hverdagen til svært mange av oss.

Referens

Steen-Johnsen, K. (2004) *Individualised Communities. Keep-fit exercise organisations and the creation of social bonds*. Avhandling avlagt ved Norges Idrettshøyskole.

© Anne-Lene Bakken Ulseth 2008

**Kasper Lund Kirkegaards rapporter kan kostnadsfritt laddas hem som pdf-filer [här](#) respektive [här](#).
Läs också Kirkegaards [analys av fitnessindustrins förväntade utveckling under 2008](#).**